

2010

МЕЖДИННА ОЦЕНКА ЗА ИЗПЪЛНЕНИЕТО НА РЕГИОНАЛНИЯ ПЛАН ЗА РАЗВИТИЕ 2007-2013 Г. НА ЮГОИЗТОЧЕН РАЙОН ОТ НИВО 2

Междинната оценка за изпълнението на Регионалния план за развитие 2007-2013 г. на Югоизточен район от ниво 2, е изготвена от екип на *Агенция СТРАТЕГМА ООД* в изпълнение на договор № РД-02-2910299/09.11.2010 г. за изпълнение на поръчка с предмет: „**Междинна оценка и доклад за изпълнението на регионалните планове за развитие за периода 2007-2009 г.**”, с възложител Министерство на регионалното развитие и благоустройството.

Заключенията и тълкуванията, които се съдържат в настоящия документ, представляват експертното мнение на експертите на *Агенция СТРАТЕГМА ООД* и по никакъв начин не следва да се приемат като становище или официална позиция на Министерство на регионалното развитие и благоустройството.

Наименование на проекта:	„Междинна оценка и доклад за изпълнението на регионалните планове за развитие за периода 2007-2009 г.“	
Идентификационен номер:	01-10-078	РД-02-2910299/09.11.2010 г.
Страна:	България	
	Възложител:	Изпълнител:
	Министерство на регионалното развитие и благоустройството Главна дирекция “Стратегическо планиране на регионалното развитие и административно-териториално устройство”	Агенция СТРАТЕГМА ООД
Адреси:	гр. София, ул. „Св. Св. Кирил и Методий” 17-19	София 1000 ул. “Триадица” № 4
Тел./факс:	+359 2 940 53 25 +359 2 940 53 20	+359 2 981 47 38
e-mail:	agency@strategma.bg	
Лица за контакти:	Станка Делчева – Ръководител на проекта	
Заглавие на доклада:	Междинна оценка за изпълнението на Регионалния план за развитие 2007-2013 г. на Югоизточен район от ниво 2, стр. 40	
Период на изпълнение:	09-30 ноември 2010 г.	
Подписи:	<hr/>	

Съдържание

I. ВЪВЕДЕНИЕ.....	1
1. Общи положения.....	1
2. Изпълнение и актуалност на препоръките от предишни оценки	4
3. Ключови промени в политиката за интегрирано устойчиво развитие на национално ниво и на ниво ЕС	4
II. ПЪРВОНАЧАЛНИ РЕЗУЛТАТИ ОТ ИЗПЪЛНЕНИЕТО НА РПР НА ЮИР.....	9
1. Рамка за изпълнение на целите и приоритетите за регионално развитие в ЮИР.....	9
2. Промени в социалното и икономическото развитие на ЮИР	12
3. Степен на постигане на целите на РПР на ЮИР.....	16
4. Използвани ресурси за постигане на целите на РПР на ЮИР	22
5. Обобщена оценка за изпълнението на РПР на ЮИР	24
III. ИЗВОДИ И ПРЕПОРЪКИ	27
1. Препоръки за актуализация на РПР на ЮИР	27
2. Прилагане на принципа на партньорство и осигуряване на информация и публичност за изпълнението на РПР на ЮИР	29
3. Съответствие на проекта на Актуализиран документ за изпълнение на РПР на ЮИР за периода 2010-2013 г. с изводите от междинната оценка	30
4. Препоръки за разработване на документи за следващия програмен период след 2013 г.	32

СПИСЪК НА ГРАФИКИТЕ И ТАБЛИЦИТЕ

графика 1.	Промени в правомощията на РСР и ОСР.....	7
графика 2.	Взаимовръзки между целите и приоритетите на РПР на ЮИР.....	9
графика 3.	Динамика на растежа на БВП за периода 2004-2009 г. и прогнозни данни за 2010-12 г.	13
графика 4.	БВП на глава от населението за ЮИР, България и ЕС 27, 2004-2008 г., [в евро]	14
графика 5.	Коефициент на заетост на населението на 15 и повече навършени години за ЮИР, България и ЕС 27, 2004-2009 г.....	14
графика 6.	Коефициент на безработица за ЮИР, България и ЕС 27, 2004-2009 г.	14
графика 7.	Динамика на доходите на населението за ЮИР, спрямо средното за страната, 2004-2008 г.	14
графика 8.	Средна годишна заплата на наетите лица по трудово и служебно право-отношение в ЮИР, 2004-2008 г., [лева].....	14
графика 9.	Използване на интернет в ЮИР и средни стойности за страната, 2004-2008 г.	14
графика 10.	Произведена продукция на глава от населението за ЮИР, по области, 2004-2008 г., [хил. лв.]	15
графика 11.	Коефициент на заетост (15-64 н.г.) за ЮИР, по области, 2004-2008 г.	15
графика 12.	Коефициент на безработица за ЮИР, по области, 2004-2008 г.	16
графика 13.	Средна годишна заплата на наетите лица по трудово и служебно правоотношение за ЮИР, по области, 2004-2008 г.....	16
графика 14.	Население с режим на водоснабдяване в ЮИР и средно за страната за 2007 и 2008 г.	17
графика 15.	Разпределение на договорените и изплатените средства по целите на РПР на ЮИР.....	23
графика 16.	Концентрация на договорените средства по райони за целенасочено въздействие в ЮИР.....	23
графика 17.	Цели и приоритети на РПР на ЮИР, според актуализирания документ.....	31
таблица 1.	Матрица на връзките между целите и приоритетите на РПР на ЮИР и приоритетите на НСРР	10
таблица 2.	Матрица на връзките между приоритетите на НСРР и приоритетни оси на оперативните програми по политиката за сближаване за периода 2007-2013 г., програмите по цел 3 и ПРСР	11
таблица 3.	Принос на РПР на ЮИР към приоритетите на НСРР, [дял от общия размер на договорените средства по приоритетите на НСРР].....	24

СПИСЪК НА ИЗПОЛЗВАНИТЕ СЪКРАЩЕНИЯ

БВП	Брутен вътрешен продукт
БДС	Брутна добавена стойност
ЕИСУРР	Единна информационна система за управление на регионалното развитие
ЕК	Европейска комисия
ЕС	Европейски съюз
ЕСФ	Европейски социален фонд
ЕФР	Европейски фонд за рибарство
ЕФРР	Европейския фонд за регионално развитие
ЕЗФРСР	Европейски земеделски фонд за развитие на селските райони
ЗРР (2004)	Закон за регионалното развитие, приет 2004 г., отменен
ЗРР (2008)	Закон за регионалното развитие, приет 2008 г., действащ
КФ	Кохезионен фонд
НСРР	Национална стратегия за регионално развитие
ОПАК	ОП „Административен капацитет” 2007-2013
ОПОС	ОП „Околна среда” 2007-2013
ОПР	Общински план за развитие
ОПРКБИ	ОП „Развитие на конкурентоспособността на българската икономика” 2007-2013
ОПРР	ОП „Регионално развитие” 2007-2013
ОПРСР	Оперативна програма за развитие на сектор „Рибарство” 2007-2013
ОПРЧР	ОП „Развитие на човешките ресурси” 2007-2013
ОПТ	ОП „Транспорт” 2007-2013
ОПТП	ОП „Техническа помощ” 2007-2013
ОСР	Областна стратегия за развитие
ПРСР	Програма за развитие на селските райони 2007-2013
РПР	Регионален план за развитие
РЦВ	Райони за целенасочено въздействие
РЦП	Райони за целенасочена подкрепа
СЗР	Северозападен район от ниво 2
СИР	Североизточен район от ниво 2
СР	Съвет за развитие при Министерския съвет
СЦР	Северен централен район от ниво 2
ЮЗР	Югозападен район от ниво 2
ЮИР	Югоизточен район от ниво 2
ЮЦР	Южен централен район от ниво 2

I. ВЪВЕДЕНИЕ

1. Общи положения

Междинната оценка за изпълнението на Регионалния план за развитие на Югоизточен район от ниво 2, 2007-2013 г.¹ [РПР на ЮИР] е изготвена във връзка с разпоредбата на чл. 33, ал. 1 от Закона за регионалното развитие² [ЗРР (2008)].

Целите на междинната оценка на РПР на ЮИР са:

- оценка на първоначалните резултати от изпълнението на РПР на ЮИР за периода 2007-2009 г.;
- оценка на степента на постигане на целите на РПР на ЮИР;
- оценка на ефективността и ефикасността на използваните ресурси;
- оценка на институционалната организация и капацитета за изпълнение на РПР;
- формулиране на изводи и препоръки за актуализация на РПР и разработването на документи за програмния период след 2013 г.

От методологическа гледна точка, **регионалните планове за развитие** представляват **средносрочни рамкови документи**, определящи целите и приоритетите на регионалната политика за съответния район от ниво 2. РПР на ЮИР е приет на основание разпоредбите на **Закона за регионалното развитие** [ЗРР (2004)]³, действал до 2008 г., докато междинната оценка се изготвя, съгласно 33, ал. 1 на новия **Закон за регионалното развитие**⁴ [ЗРР (2008)], който отменя закона от 2004 г.

ЗРР (2004) определя системата за „*планирането, програмирането, управлението, ресурсното осигуряване, държавното подпомагане, наблюдението, контрола и оценката на регионалното развитие*“⁵.

¹ Решение № 1018 на Министерския съвет от 30 декември 2005 г. за приемане на Регионален план за развитие на Югоизточния район за планиране за периода 2007-2013 г.

² Обн., ДВ, бр. 50 от 30.05.2008 г., в сила от 31.08.2008 г., доп., бр. 47 от 23.06.2009 г., в сила от 23.06.2009 г., изм., бр. 82 от 16.10.2009 г., в сила от 16.10.2009 г., бр. 93 от 24.11.2009 г., в сила от 25.12.2009 г.

³ Обн., ДВ, бр. 14 от 20.02.2004 г., в сила от 20.02.2004 г., изм. и доп., бр. 32 от 12.04.2005 г., бр. 88 от 4.11.2005 г., доп., бр. 24 от 21.03.2006 г., изм., бр. 36 от 4.04.2008 г., отм., бр. 50 от 30.05.2008 г., в сила от 31.08.2008 г.

⁴ Обн., ДВ, бр. 50 от 30.05.2008 г., в сила от 31.08.2008 г., доп., бр. 47 от 23.06.2009 г., в сила от 23.06.2009 г., изм., бр. 82 от 16.10.2009 г., в сила от 16.10.2009 г., бр. 93 от 24.11.2009 г., в сила от 25.12.2009 г.

⁵ Чл. 1, ЗРР (отм.)

Законът определя два типа документи за политиката за регионално развитие:

- **Стратегически документи**, включващи:
  - Национална стратегия за регионално развитие [НСРР];
  - Областни стратегии за развитие [ОСР].
- **Планови и програмни документи**, включващи:
  - Регионални планове за развитие [РПР];
  - Общински планове за развитие [ОПР];
  - Национална оперативна програма за регионално развитие [НОПРР].

РПР се разработват в съответствие с предвижданията на **Националната стратегия за регионално развитие**⁶ [НСРР], както и с приоритетите и специфичните цели, съдържащи се в областните стратегии за развитие, за съответния програмен период. На практика НСРР следва да замени **Националния план за регионално развитие**⁷, както и да определи мястото на бъдещата програмата за регионално развитие по политиката за сближаване, определена в отменения закон като **Национална оперативна програма за регионално развитие** [НОПРР]. НСРР следва да отчита „*предвижданията на Националния план за развитие*“. Съгласно § 2, ал. 5 от преходните и заключителните на ЗРР (2004) „*До приемането на Националния план за развитие Националната стратегия за регионално развитие и Националната оперативна програма за регионално развитие отчитат предвижданията на Националния план за икономическо развитие*“.⁸

Периодът на действие на РПР съвпада със срока на действие на *Националния план за развитие* и на *Националната оперативна програма за регионално развитие*.⁹ Въпреки че в края на 2005 г. Министерския съвет одобрява предварителен вариант на *Националния план за развитие на Република България* за периода 2007-2013 г.¹⁰, официална версия на този документ не е приемана.

⁶ Обн., ДВ, бр. 42 от 17.05.2005 г.

⁷ Приет с Постановление № 208 на Министерския съвет от 22 ноември 1999 г., обн., ДВ, бр. 106 от 1999 г.

⁸ Приет с Решение N 670 на Министерския съвет от 27 октомври 1999 г.

⁹ Чл. 21, ал. 2 от Наредбата за условията и реда за приемане, финансиране и изпълнение на стратегиите, плановете и програмата за регионално развитие, приета с Постановление № 317 на Министерския съвет от 24.11.2004 г., обн., ДВ, бр. 106 от 3.12.2004 г., изм., бр. 83 от 18.10.2005 г., в сила от 18.10.2005 г., отм., бр. 80 от 12.09.2008 г., в сила от 31.08.2008 г.

¹⁰ Протоколно решение на Министерския съвет № 055.20, т.1 от 27 декември 2005 г.

Съгласно чл. 11, ал. 3 на ЗРР (2004), РПР съдържат:

- анализ на икономическото, социалното и екологичното състояние и потенциала за развитие на съответния район за планиране;
- целите, приоритетите и мерките за развитие;
- районите за целенасочено въздействие;
- размера на необходимото ресурсно осигуряване, в т.ч. по видове помощи, както и разпределението им по районите за целенасочено въздействие;
- предварителна оценка на плана за очакваните резултати;
- индикативна финансова таблица - по източници на финансиране, мерки и приоритети, обобщаваща необходимите ресурси за реализация на плана;
- реда и начина за провеждането на консултациите за изпълнение на плана с партньорите на регионално равнище.

Съгласно чл. 7 на ЗРР (2004) В границите на районите за планиране (ниво 2) се обособяват **райони за целенасочено въздействие [РЦВ]**, които представляват териториална основа за провеждането на държавната политика за регионално развитие чрез прилагане на система от мерки, насочени към постигане на устойчив ръст на социално-икономическото развитие и преодоляване на вътрешнорегионалните различия.

След разработването на РПР на ЮИР, съгласно разпоредбата на чл. 33, ал. 1 на ЗРР (2004), е направена **предварителна (ex-ante) оценка**, резултатите от която са интегрирани в основния документ.

В нормативната уредба, действаща до приемането на ЗРР (2008) е определено, че „*Орган за управление на РПР е министърът на регионалното развитие и благоустройството.*“¹¹, който осъществява определените функции, съгласувано с областните управители, на които е възложена отговорността за изпълнението на РПР¹². Наблюдението на изпълнението на РПР се осъществява от съответните **Регионални съвети за развитие [РСР]**.

---

¹¹ чл.3 на Наредбата за управлението, наблюдението, оценката, контрола за ефективното изпълнение и информационното осигуряване на регионалните планове за развитие, приета с ПМС № 364 от 29.12.2004 г., обн., ДВ, бр. 3 от 11.01.2005 г., в сила от 11.01.2005 г., отг., бр. 80 от 12.09.2008 г., в сила от 31.08.2008 г.

¹² чл. 27, ал. 1 на Наредбата за условията и реда за приемане, финансиране и изпълнение на стратегиите, плановете и програмата за регионално развитие

2. Изпълнение и актуалност на препоръките от предишни оценки

В съответствие с нормативната уредба и добрата практика преди официалното приемане на РПР на ЮИР, е изготвена предварителна (ex-ante) оценка. Резултатите и препоръките от предварителната оценка са интегрирани в окончателната версия на РПР на ЮИР.

3. Ключови промени в политиката за интегрирано устойчиво развитие на национално ниво и на ниво ЕС

След приемането на НСРР и РПР, настъпват важни промени както в европейската, така и в националната, нормативната и институционалната среда на политика в областта на регионалното развитие, които определят необходимостта от промени, както на общата рамка на политиката за регионално развитие, така и на свързаните с нея документи.

През 2006 г. се констатира, че два от районите за планиране, съответстващи на нивото NUTS 2 – Северозападния и Югоизточния и един от районите на ниво NUTS 1 – Северна България, не отговарят на изискването за минимален брой на населението, определени в **Регламент (ЕО) № 1059/2003 на Европейския парламент и на Съвета от 26 май 2003 година относно установяване на обща класификация на териториалните единици за статистически цели (NUTS)**¹³. В тази връзка след консултации с ЕВРОСТАТ е съгласувана промяна на териториалния обхват на районите за планиране за програмния период 2007-2013 г.

През месец юли 2006 г. Европейската комисия [ЕК] публикува в Официалния вестник на Европейския съюз [ЕС] новото общностно законодателство за периода 2007-2013 г., което определя правилата и изискванията по отношение прилагането на помощта от Структурните фондове и Кохезионния фонд на ЕС през програмния период 2007-2013 г.

В съответствие с критериите за подкрепа на политиката за сближаване, цялата територия на България е избираема за финансиране по **цел 1 „Сближаване“**¹⁴ на политиката за сближаване на ЕС, страната участва и в програмите по **цел 3 ”Европейско те-**

---

¹³ Официален вестник на ЕС n° L 154, 21/06/2003, стр. 0001-0041.

¹⁴ Ресурсите по цел 1 „Сближаване“ са насочени към по-слабо развитите региони и държави-членки на ЕС, чийто БВП на глава от населението е по-нисък от 75% от средните стойности за Общността.

риториално сътрудничество”, които целят насърчаване на балансираното териториално развитие и териториалната интеграция на обхванатите от програмата страни и региони.

В края на 2006 г. Министерският съвет одобри българската **Национална стратегическа референтна рамка**¹⁵, която отчита разпоредбите на *Регламент (ЕО) № 1059/2003 относно установяване на обща класификация на териториалните единици за статистически цели (NUTS)* относно териториалния обхват на районите от ниво 2.

В началото на 2007 г. Министерският съвет одобри седемте оперативни програми по политиката за сближаване¹⁶. До края на 2007 г. ЕК одобри всички национални документи по политиката за сближаване – **Националната стратегическа референтна рамка и седемте оперативни програми за периода 2007-2013 г.**

В началото на 2008 г. с **Регламент (ЕО) № 176/2008 на Европейския парламент и на Съвета от 20 февруари 2008 година за изменение на Регламент (ЕО) № 1059/2003 относно установяване на обща класификация на териториалните единици за статистически цели (NUTS) поради присъединяването на България и Румъния към Европейския съюз**¹⁷, официално са изменени границите на районите от ниво 2.

Във връзка с промените в европейската политика за сближаване, пълноправното членство на Република България в Европейския съюз от 1 януари 2007 г., както и необходимостта от създаване на ефективен механизъм за регионална координация, през 2008 г. е подготвен и приет нов **Закон за регионалното развитие**¹⁸ [ЗРР (2008)].

Стратегическото планиране на регионалното развитие, според ЗРР(2008), се изразява в разработването и актуализацията на **система от документи** за постигане на устойчиво интегрирано регионално и местно развитие, включително развитие на трансгранично, транснационално и междурегионално сътрудничество. По същество, новият ЗРР променя йерархията и съдържанието на документите по политиката за регионално развитие. Въпреки това, не е решен категорично въпросът с йерархичните връзки между отделните документи и обвързаността между целите на стратегическите и плановите

¹⁵ Одобрена от Министерския съвет с Протоколно решение № 52.36 от 21 декември 2006 г.

¹⁶ Протоколни решения на Министерския съвет №№ 8.19, 8.20, 8.28, 8.29, 8.31, 8.32 и 8.33 от 1 март 2007 г.

¹⁷ Официален вестник на ЕС п° L 061, 05/03/2008, стр. 0001-0005. Регламентът влиза в сила в деня след публикуването му в Официален вестник на ЕС.

¹⁸ Обн., ДВ, бр. 50 от 30.05.2008 г., в сила от 31.08.2008 г., доп., бр. 47 от 23.06.2009 г., в сила от 23.06.2009 г., изм., бр. 82 от 16.10.2009 г., в сила от 16.10.2009 г., бр. 93 от 24.11.2009 г., в сила от 25.12.2009 г.

документи по политиката за регионално развитие и тези, свързани с прилагането на политиката за сближаване в България.

ЗРР (2008) прави сериозни промени в системата за програмиране и управление на регионалното развитие, променен е и териториалния обхват на пет от шестте района за планиране, съответстващи на ниво NUTS 2¹⁹ – **Северозападен [СЗР], Северен централен [СЦР], Североизточен [СИР], Югоизточен [ЮИР] и Южен централен [ЮЦР]**. Границите на **Югозападния район [ЮЗР]**, остават непромени. Терминът „район за планиране на ниво NUTS 2“ е заменен с „район от ниво 2“. Териториалният обхват на ЮИР през 2005 г. включва областите Бургас, Сливен и Ямбол. След промяната на обхвата на районите от ниво 2, в ЮИР е включена област Стара Загора.

В чл. 5 от ЗРР (2008) идеята за *районите за целенасочено въздействие* е заменена с възможността за обособяване на **райони за целенасочена подкрепа [РЦП]**, които могат да обхващат територията на една или повече съседни общини в рамките на районите от ниво 3 (областите). РЦП са териториална основа за концентрация на ресурси за намаляване на вътрешнорегионалните различия в степента на развитие на отделните общини и за постигане на целите на държавната политика за регионално развитие.

Със ЗРР (2008) се променя системата за управление на регионалното развитие като се конкретизират правомощията на органите на изпълнителната власт във връзка с провеждането на политиката за регионално развитие, въведено изискване министрите и ръководителите на ведомства да отчитат целите и приоритетите на НСРР при провеждане на секторните политики в рамките на своите компетенции. Ключово е регламентираното правомощие на министъра на регионалното развитие и благоустройството за **„регионална координация при изпълнението на оперативните програми, съфинансирани от фондовете на Европейския съюз“**, чл. 17, т. 12 от ЗРР (2008), но към момента, то не е намерило развитие в нормативната уредба за изпълнението на оперативните програми. Именно уплътняването на това, правомощие е възможност за съгласуване на мерките реализирани по оперативните програми с целите и приоритетите на политиката за регионално развитие. Правомощията по оперативното изпълнение на стратегическите и плановите документи по ЗРР (2008) не са определени еднозначно. На

---

¹⁹ Обща класификация на териториалните единици за статистически цели (NUTS), Регламент (ЕО) № 1059/2003 на Европейския парламент и на Съвета от 26 май 2003 г. относно установяване на обща класификация на териториалните единици за статистически цели (NUTS), Официален вестник на ЕС n° L 154, 21/06/2003, стр. 0001-0041.

практика органите, отговарящи за провеждането на политиката за регионално развитие не разполагат с необходимите за това ресурси.

*Регионалните съвети за развитие [РСР] в районите от ниво 2 и Областните съвети за развитие [ОСР] в административните области на страната, районите от ниво 3, са трансформирани в **държавно-обществени органи** за провеждане на политиката за регионално развитие, като в тяхната структура са включени представители на социално-икономическите партньори. (вж. графика 1)*

графика 1. Промени в правомощията на РСР и ОСР

РЕГИОНАЛНИ СЪВЕТИ ЗА РАЗВИТИЕ	ОБЛАСТНИ СЪВЕТИ ЗА РАЗВИТИЕ
<ul style="list-style-type: none"> • одобряват проект на РПР на съответния район за планиране; • съгласуват ОСР за съответния район за планиране; • одобряват докладите за наблюдение на изпълнението на РПР; • предлагат инициативи и схеми за ресурсно осигуряване изпълнението на РПР; • осъществяват регионална координация при изпълнението на оперативните програми, съфинансирани от ЕС, оказващи въздействие върху развитието на района; • участват в процеса на наблюдение на изпълнението на оперативните програми чрез определени от него представители в комитетите за наблюдение на Националната стратегическа референтна рамка и на оперативните програми, съфинансирани от ЕС; • приемат становища по годишните и заключителните доклади за изпълнението на оперативните програми, съфинансирани от ЕС, оказващи въздействие върху развитието на района; • съгласуват мерките, които следва да се включат в НОПРР; • приемат предварителната оценка за проектите по НОПРР; • дават становище по годишните доклади и по заключителния доклад; • взаимодействат с областните съвети за развитие и с централните органи на изпълнителната власт 	<ul style="list-style-type: none"> • приемат ОСР; • съгласуват инициативите на общините, свързани с ежегодното планиране на средствата и мерките за реализация на дейности в районите за целенасочена подкрепа; • предлагат инициативи и схеми за ресурсно осигуряване изпълнението на ОСР, включително за финансиране на общински проекти; • оценяват инициативите на общините и на юридически лица с нестопанска цел, свързани с ОСР; • предлагат сключват споразумения за сътрудничество с други съседни области за осъществяване на съвместни дейности по регионалното развитие и териториалното сътрудничество; • съгласуват действията по осигуряване на публичност и прозрачност на планирането и програмирането на регионалното развитие на територията на областта.

Най-съществени са промените, свързани с оперативното администриране на регионалното развитие като са подчертани координационните функции. За осъществяване на регионална координация при изпълнение на оперативните програми, съфинансирани от ЕС, към РСР са създадени **Регионални координационни комитети [РКК]**. Целта на РКК е осигуряване на ефективна и ефикасна координация и взаимодействие при изпълнение на операциите по оперативните програми, съфинансирани от ЕС, на територията на съответния район от ниво 2.

Дирекциите за техническо съдействие, координация и управление на регионални програми и планове по чл. 23 и 24 от ЗРР (2004) са закрити – § 3 от преходните и зак-

лючителните разпоредби на ЗРР (2008). Създадени са териториални звена на Министерството на регионалното развитие и благоустройството за стратегическо планиране и координация на регионалното развитие, които изпълняват ролята на секретариат на съответния РСР.

ЗРР (2008) регламентира създаването на **Единна информационна система за управление на регионалното развитие**²⁰ [ЕИСУРР]. ЕИСУРР следва да осигури публичност и прозрачност на всички нива при осъществяване на планирането, финансирането, наблюдението и оценката на документите за стратегическо планиране на регионалното развитие. Условието и редът за изграждане, поддържане и опериране на ЕИСУРР се определят с наредба на министъра на регионалното развитие и благоустройството. Законът вменява конкретни функции на областните управители и кметовете на общини във връзка с изграждането, поддържането и оперирането на ЕИСУРР на съответната територия.

Самата НСРР и регионалните планове за развитие за районите на планиране не са приведени в съответствие с разпоредбите на новия ЗРР (2008), така както е предвидено в § 4 от закона, въпреки че през 2009 г. са подготвени проекти на **актуализирани документи за изпълнението на Националната стратегия за регионално развитие за периода 2009-2015 г.**, съответно за РПР. През 2009 г. са изготвени **доклади по наблюдението и контрола при прилагането на РПР, включително на мерките за предотвратяване, намаляване или отстраняване на екологични щети в резултат на прилагането на съответния план**²¹. През 2010 г. са изготвени **годишни доклади за наблюдение на изпълнението на РПР, включително и за РПР на ЮИР.**

²⁰ Чл. 25 от ЗРР (2008).

²¹ чл.30, ал.1 на Наредбата за условията и реда за извършване на екологична оценка на планове и програми, приета с ПМС № 139 от 24.06.2004 г., обн., ДВ, бр. 57 от 2.07.2004 г., в сила от 1.07.2004 г., изм. и доп., бр. 3 от 10.01.2006 г., бр. 29 от 16.04.2010 г.

II. ПЪРВОНАЧАЛНИ РЕЗУЛТАТИ ОТ ИЗПЪЛНЕНИЕТО НА РПР НА ЮИР

1. Рамка за изпълнение на целите и приоритетите за регионално развитие в ЮИР

Визията определена РПР на ЮИР е **Устойчиво и балансирано икономическо развитие и социално благополучие, основани на стратегическото географско разположение – излаз на Черно море и външна граница с Р Турция и транспортни възли, уникалните природни дадености на територията между източна Стара планина и Странджа планина, и традициите в туризма, преработващата промишленост и земеделието.**

РПР на ЮИР определя **четири стратегически цели** за развитието на района, с общо **единадесет приоритета**.

графика 2. Взаимовръзки между целите и приоритетите на РПР на ЮИР

Оценката на първоначалните резултати от изпълнението на РПР на ЮИР, степента на постигане на целите, както и ефективността на използваните ресурси е изготвена на база аналитично, определено съответствие между целите на РПР на ЮИР и приоритетите на НСРР, а след това е направено съотнасяне към приоритетните оси [ПО] на оперативните програми по политиката за сближаване за периода 2007-2013 г. – ОП „Регионално развитие” [ОПРР], ОП „Околна среда” [ОПОС], ОП „Развитие на

конкурентоспособността на българската икономика” [ОПРКБИ], ОП „Развитие на човешките ресурси” [ОПРЧР], ОП „Транспорт” [ОПТ], ОП „Административен капацитет” [ОПАК] и ОП „Техническа помощ” [ОПТП], както и за програмите по цел 3 „Европейско териториално сътрудничество“, по-специално тези за трансгранично сътрудничество. Програмата за развитие на селските райони [ПРСР] и ОП „Развитие на сектор Рибарство“, също допринасят за постигане на част от целите на регионалното развитие, но поради специфика на правилата и процедурите за управление, ефектът от тяхното въздействие за периода 2007-2009 г. не е включен в междинната оценка.

Оперативните програми по политиката за сближаване за периода 2007-2013 г. са подготвени, в съответствие с *Националната стратегическа референтна рамка 2007-2013 г.*, която определя общата рамка и механизмите за прилагане на европейската политика за сближаване в Република България, както и допълняемостта и съгласуваността между дейностите, финансирани по **Европейския фонд за регионално развитие [ЕФРР], Европейския социален фонд [ЕСФ], Кохезионния фонд [КФ], Европейския земеделски фонд за развитие на селските райони [ЕЗФРСР] и Европейския фонд Рибарство [ЕФР]**. ЕФРР, ЕСФ и КФ са разгледани като пряко допринасящи за реализацията на политиката за регионалното развитие.

таблица 1. Матрица на връзките между целите и приоритетите на РПР на ЮИР и приоритетите на НСРР

Цели и приоритети на РПР на ЮИР	Приоритети на НСРР					
	П 1	П 2	П 3	П 4	П 5	П 6
Стратегическа цел 1: Създаване на условия за икономически растеж с темпове, изпреварващи средните за страната						
Приоритет 1: Развитие и модернизация на регионалната и местната инфраструктура, обслужващи бизнеса и населението	■		■			■
Приоритет 2: Подпомагане развитието и повишаване на конкурентоспособността на предприятията от преработващата промишленост		■				
Приоритет 3: Развитие на туризма			■			
Приоритет 4: Развитие на аграрния сектор						
Стратегическа цел 2: Осигуряване на благоприятна, здравословна и стимулираща развитието жизнена среда						
Приоритет 1: Подобряване на жизнената среда		■	■			■
Приоритет 2: Повишаване на качеството, обхвата и достъпността на социалните услуги			■			
Приоритет 3: Повишаване на качеството на административните услуги, предоставяни на населението и бизнеса						■

Цели и приоритети на РПР на ЮИР	Приоритети на НСРР					
	П 1	П 2	П 3	П 4	П 5	П 6
Стратегическа цел 3: Подобряване управлението на процеса на развитие						
Приоритет 1: Укрепване на институционалния капацитет за усвояване на средства от Европейските фондове						
Приоритет 2: Разработване на териториално устройствени схеми, планове и проекти						
Стратегическа цел 4: Развитие на трансгранично и регионално сътрудничество						
Приоритет 1: Трансгранично сътрудничество с Република Турция						
Приоритет 2: Трансрегионално сътрудничество						

таблица 2. Матрица на връзките между приоритетите на НСРР и приоритетни оси на оперативните програми по политиката за сближаване за периода 2007-2013 г., програмите по цел 3 и ПРСР

Оперативна програма	Приоритети на НСРР					
	П 1	П 2	П 3	П 4	П 5	П 6
ОПРР	ПО 2	ПО 2, 4	ПО 3, 4	ПО 1, 4	ПО 4	ПО 5
ОПОС		ПО 1, 2, 3				ПО 2, 3, 4
ОПРКБИ	ПО 1, 2	ПО 2, 3, 4				ПО 5
ОПРЧР			ПО 1, 2, 3, 4, 5, 6		ПО 7	ПО 8
ОПТ		ПО 1, 2		ПО 3		ПО 5
ОПАК					ПО 1, 2, 3, 4	ПО 1, 2, 3, 4
ОПТП						ПО 1, 2, 3
Програми по цел 3 (общо)						
ПРСР			ПО 3	ПО 3		ПО 4

В РПР на ЮИР са определени индикативните финансови ресурси за изпълнение на плана за периода 2007-2013 г. в размер на **417,32 млн. лв.**²², като от структурните инструменти на ЕС, е предвиден принос само от ЕФРР, в размер на **298,72 млн. лв.** за целия програмен период. При извършване на междинната оценка е взет предвид и приносът на останалите структурни инструменти по политиката за сближаване – ЕСФ и КФ.

²² Индикативните ресурси са определени при териториалния обхват на ЮИР към 2005 г.

Липсата на информация за планираното разпределение на средствата, определени в оперативните програми по политиката за сближаване и промяната на териториалния обхват на ЮИР, след приемането на РПР, не позволява коректното определяне на реално разполагаемия финансов ресурс за ЮИР. Финансовият ресурс по програмите по *цел 3 „Европейско териториално сътрудничество“ – трансгранично сътрудничество*, по които ЮИР може да участва – **Програма за трансгранично сътрудничество по Инструмента за предприєдинителна помощ „България – Турция 2007-2013“** (външни граници), с общ бюджет 21,75 млн. евро.

За мерките, реализирани със средства от държавния бюджет и бюджетите на общините, свързани с политиката за регионално развитие, в периода 2005-2009 г. липсва систематизирана информация, която да позволява тяхното обвързване с целите и приоритетите на РПР на ЮИР.

Следва да се има предвид и факта, че определените в РПР на ЮИР основни индикатори за наблюдение на изпълнението на приоритетите обхващат разнородни по характеристики, нива и източници показатели, за повечето от които не са зададени начални и/или целеви стойности.

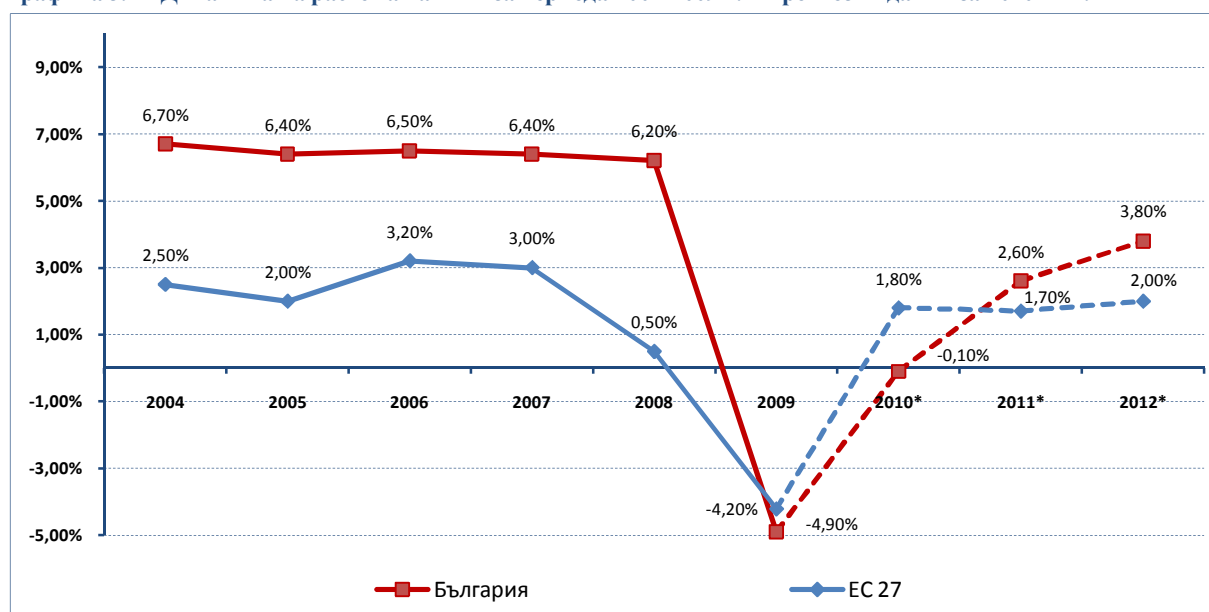
Предвид това в междинната оценка за изпълнението на РПР на ЮИР са разглеждани настъпилите промени в основни количествени индикатори, използваните финансови ресурси, както и наличието и концентрацията на проекти в ЮИР.

2. Промени в социалното и икономическото развитие на ЮИР

Социалното и икономическото развитие на ЮИР през периода 2007-2009 г. се характеризира с положителна промяна на ключовите индикатори. Това се дължи основно на общата динамика на развитието на страната до 2008 г., изразяваща се в нарастване на БВП с темпове по-бързи от средните за ЕС, както и от определените в *Националната стратегическа референтна рамка 2007-2013 г.* средногодишни стойности (5,73%). Световната финансова и икономическа криза предизвика рязък спад на БВП на България за 2009 г., с 11,1% на годишна база или 6,2 пункта повече от спада в БВП на ниво ЕС 27.

графика 3. Динамика на растежа на БВП за периода 2004-2009 г. и прогнозни данни за 2010-12 г.

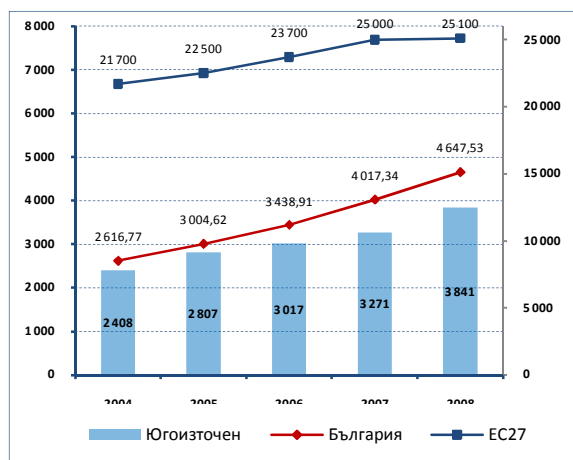

Източници: НСИ, ЕВРОСТАТ, ЕК Генерална дирекция „Икономически и финансови въпроси“²³

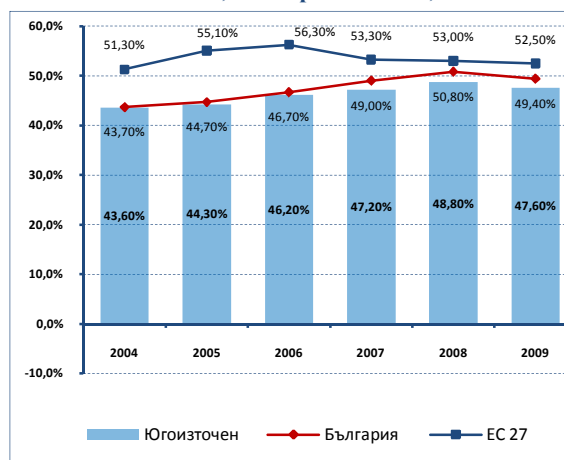
Липсата на данни за БВП на регионално ниво за 2009 г., не дава възможност за цялостна оценка на отражението на кризата в ЮИР, въпреки това може да се приеме, че кризата се е отразила по-слабо на регионалната икономика, отколкото в по-развитите райони, поради ниските нива на икономическа активност. Въпреки общото развитие на икономиката на ЮИР, темповете на нарастване на БВП за периода до 2008 г. намаляват. За периода 2004-2008 г. се отбелязва устойчива тенденция за намаляване на приносът на ЮИР в общия БВП с 1,34%, а БВП на човек на населението в района намалява с 9,4% спрямо средното за страната. Спадът на заетостта през 2009 г. е по-малък (1,2 пункта) от средния показател за страната (-1,4), а увеличаването на безработните с 0,8% спрямо 2008 г., е по-малко от средното за страната (1,2%).

²³ Европейска комисия, Генерална дирекция „Икономически и финансови въпроси“, Европейски икономически прогнози – есен 2010, http://ec.europa.eu/economy_finance/publications/european_economy/2010/pdf/statistical_annex_autumn2010_en.pdf

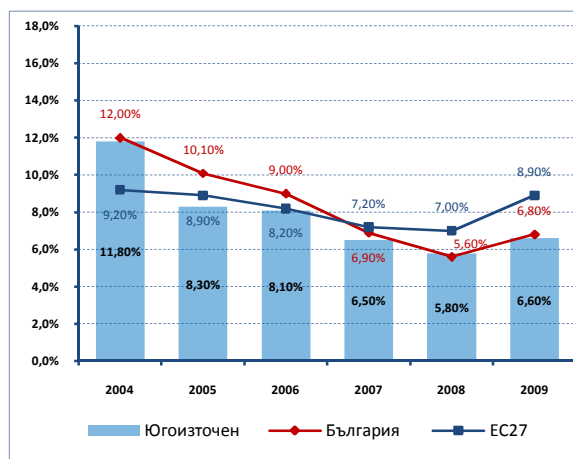
графика 4. БВП на глава от населението за ЮИР, България и ЕС 27, 2004-2008 г., [в евро]

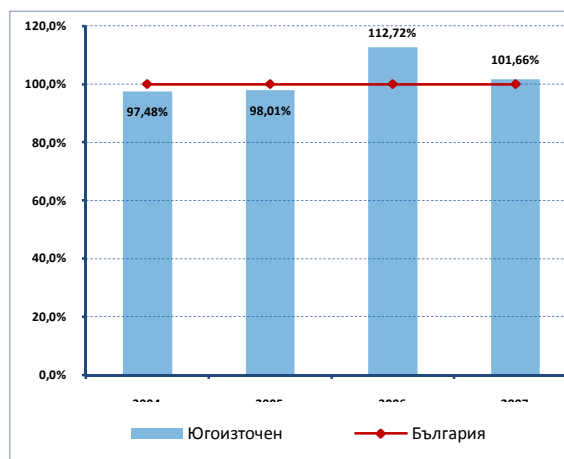
графика 5. Коефициент на заетост на населението на 15 и повече навършени години за ЮИР, България и ЕС 27, 2004-2009 г.

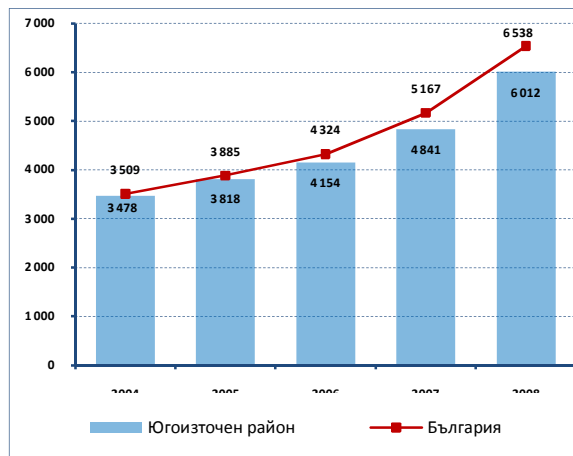
графика 6. Коефициент на безработица за ЮИР, България и ЕС 27, 2004-2009 г.

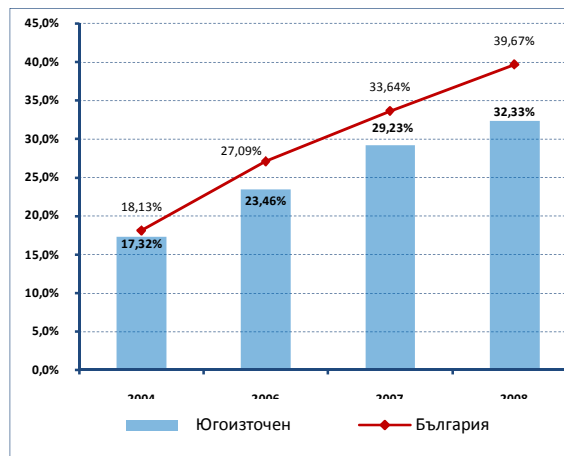
графика 7. Динамика на доходите на населението за ЮИР, спрямо средното за страната, 2004-2008 г.

графика 8. Средна годишна заплата на наетите лица по трудово и служебно правоотношение в ЮИР, 2004-2008 г., [лева]

графика 9. Използване на интернет в ЮИР и средни стойности за страната, 2004-2008 г.

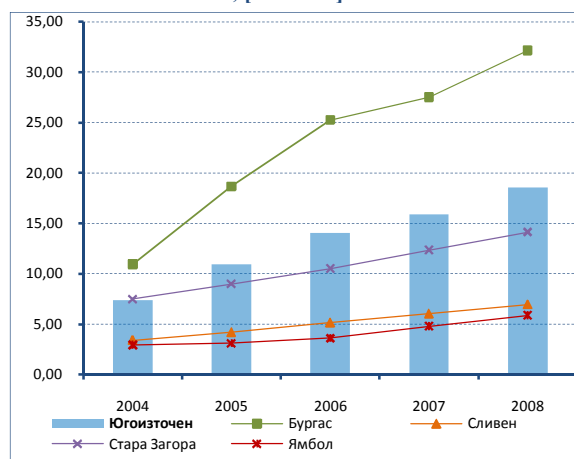
Развитието на страната през 2010 г. и прогнозните данни за възстановяването на икономиката от кризата дават основание за оптимизъм по отношение на перспективите за дългосрочно развитие и наличието на потенциал за постигане на целта, определена в *Националната стратегическа референтна рамка 2007-2013 г.* – БВП на страната да достигне през 2013 г. до 51,2% от средния за ЕС 27. Общата перспектива за развитието на ЮИР за периода до 2013 г. е за възстановяване на относително ниските нива на растеж след средата на 2011 г.

За оценка на **вътрешнорегионалните различия** са анализирани следните индикатори на ниво област (ниво 3) за ЮИР:

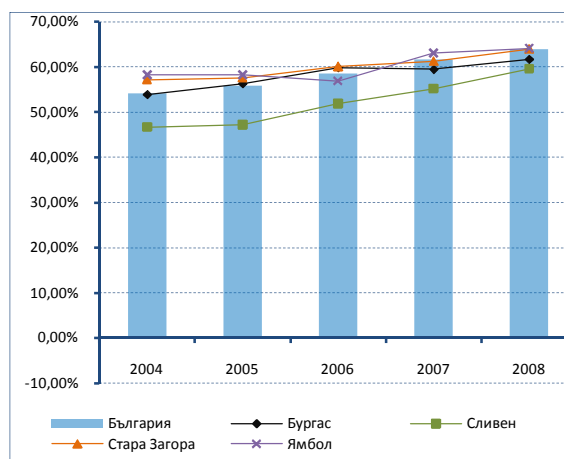
- **Произведена продукция на глава от населението**, като заместващ индикатор на индикатора БВП на човек от населението, с оглед актуалност на данните на ниво област;
- **Коефициент на заетост**;
- **Коефициент на безработица**;
- **Средна годишна заплата на наетите лица по трудово и служебно правоотношение.**

Подбраните индикатори позволяват да бъде анализирано развитието на ЮИР, в контекста на общото развитие на страната. Данните за всички индикатори са с надеждно качество, тъй като са базирани на официални статистически данни от НСИ, съответно от ЕВРОСТАТ.

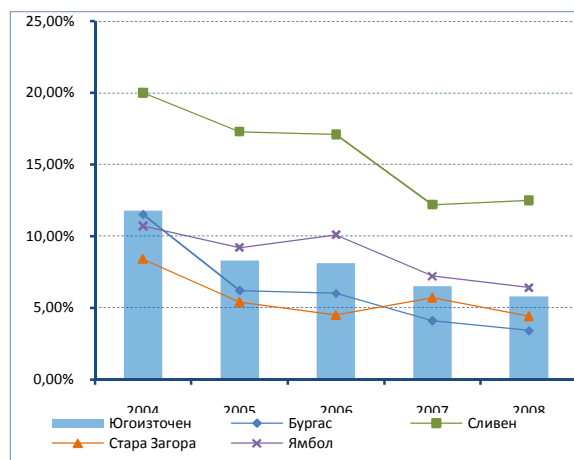
графика 10. Произведена продукция на глава от населението за ЮИР, по области, 2004-2008 г., [хил. лв.]

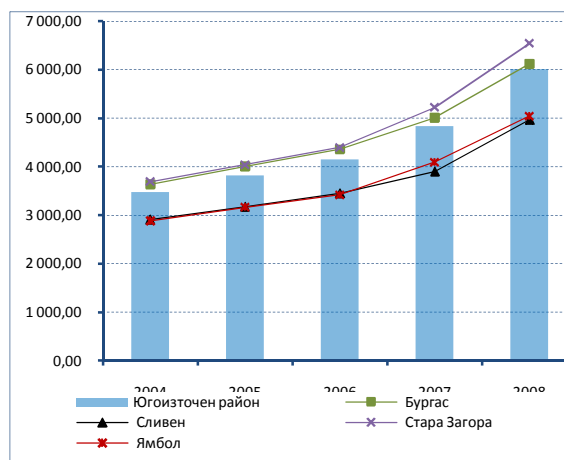
графика 11. Коефициент на заетост (15-64 н.г.) за ЮИР, по области, 2004-2008 г.

графика 12. Коефициент на безработица за ЮИР, по области, 2004-2008 г.

графика 13. Средна годишна заплата на наетите лица по трудово и служебно правоотношение за ЮИР, по области, 2004-2008 г.

За периода до 2008 г. се наблюдава ограничен напредък в преодоляването на вътрешнорегионалните различия в ЮИР. Положителна тенденция се наблюдава по отношение на *заетостта* и *безработицата*. Различията по отношение на *произведената продукция на глава от населението* и *размера на средна годишна заплата на наетите лица по трудово и служебно правоотношение*, се **увеличават**.

3. Степен на постигане на целите на РПР на ЮИР

3.1. Стратегическа цел 1: Създаване на условия за икономически растеж с темпове, изпреварващи средните за страната

Изпълнението на *Стратегическа цел 1* е свързано с прилагане на мерки за създаване на условия за ускорен икономически растеж. *Стратегическа цел 1* се реализира чрез мерки по:

- **Приоритет 1:** Развитие и модернизация на регионалната и местната инфраструктура, обслужващи бизнеса и населението;
- **Приоритет 2:** Подпомагане развитието и повишаване на конкурентоспособността на предприятията от преработващата промишленост;
- **Приоритет 3:** Развитие на туризма;
- **Приоритет 4:** Развитие на аграрния сектор.

За целите на междинната оценка, степента на постигане на *Стратегическа цел 1* е определена въз основа на следните количествени индикатори:

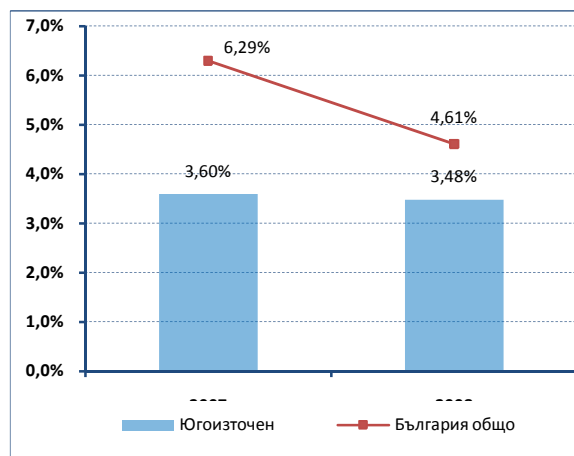
- Брутен вътрешен продукт [БВП] на човек от населението, *графика 4*;
- Равнище на заетост, *графика 5*;
- Равнище на безработица, *графика 6*.

Годишният доклад за наблюдението и изпълнението на РПР на ЮИР прави преглед на изпълнението на РПР спрямо приоритетите, определени в Актуализирания документ за изпълнението на РПР на ЮИР 2009-2013 г. За всеки от приоритетите са представени мерките и съответните финансови източници, без да се прави коментар по тяхното изпълнение.

За нуждите на тази оценка е използвана изготвената матрица на връзките между целите и приоритетите на РПР на ЮИР и приоритетите на НСРР, таблица 1.

Прегледът на мерките, реализирани по приоритетите на *Стратегическа цел 1* показва, че за периода се наблюдава напредък по отношение изпълнението на мерки, свързани с *Приоритет 1*. Договорените ресурси за изпълнение на мерки по *Приоритет 1* съставляват над 50% от всички ресурси в ЮИР, договорени в рамките на оперативните програми. Към октомври 2010 г. са сключени четиринадесет договора за техническа помощ за подготовка на инвестиционни проекти за изграждане и модернизация на ВиК системи на обща стойност 31,6 млн. лв., както и шест договора за изграждане и модернизация на ВиК системи на обща стойност 150,3 млн. лв.

графика 14. Население с режим на водоснабдяване в ЮИР и средно за страната за 2007 и 2008 г.

Стартирало е изпълнението на десет проекта, свързани с модернизация на пътната инфраструктура и превенция на риска на обща стойност 22,3 млн. лв. Изпълнението на тези мерки все още не е отчетено в изменението на индикатора *дял на населението с общественото водоснабдяване*, който показва незначително намаляване на дела на населението с режим на водоснабдяване за ЮИР и подчертава актуалността на този проблем.

Въпреки, че събира почти 1/5 от всички договорени средства в рамките на района напредъкът по изпълнението на *Приоритет 2* може да бъде определен като ограничен. Договорени са проекти в подкрепа на технологичното обновление на предприятията и въвеждане на иновации в размер на близо 65 млн. лв., както и над 7,75 млн. лв. да проекти в подкрепа на заетостта и обучението от ОПРЧР.

Напредък по изпълнение на мерките по *Приоритет 3*, свързани с развитието на туризма в района, на практика не е отбелязан.

БВП на човек от населението за периода до 2008 г. нараства от 4 710 лв. до 7 513 лв. Динамиката на БВП за периода е неустойчива, като темпът на нарастване през 2006 г. значително намалява спрямо предходната. Според данните на ЕВРОСТАТ за 2007 г.²⁴, БВП на ЮИР остава значително под средните нива за ЕС 27 – 30,7% за ЮИР. Вътрешнорегионалните различия, измерени чрез заместващия индикатор *произведена продукция на глава от населението*, **нарастват** – *графика 10*.

Равнището на заетост на населението между *15-64 навършени години* в ЮИР за целия период 2004-2009 г. остава много близко до средните стойности за страната, но диспропорцията слабо се увеличава, като разликата през 2009 г. е 1,65 пункта. Тенденцията позволява да се направи извод, че заложената в РПР целева стойност от 65% може да бъде достигната в края на 2014 г. **Наблюдава се напредък** в преодоляването на вътрешнорегионалните различия в равнището на заетост – *графика 11*.

Равнището на безработица в ЮИР намалява плавно през периода от 2004-2008 г. като през почти целия период е по-ниско от средното за страната, като за периода 2005-2009 г. е по-ниско и от средното за ЕС 27. В началото на периода безработицата в ЮИР е 11,8%, като през 2009 г., въпреки ефекта от кризата, намалява до 6,6%. По отношение на *равнището на безработица* през периода 2004-2008 г. – *графика 12*, се наблюдава **намаляване** на вътрешнорегионалните различия.

Равнището на доходите в ЮИР показва, че средния паричен доход на домакинство за периода 2004-2007 г. е нараснал с 38,3% – повече от средното за страната 32,6%. Вътрешнорегионалните различия, измерени чрез индикатора *средна годишна заплата на наетите лица по трудово и служебно правоотношение* – *графика 13*, **се увеличават**.

²⁴ Eurostat regional yearbook 2010: Gross domestic product (tables and graphs)
http://epp.eurostat.ec.europa.eu/portal/page/portal/product_details/publication?p_product_code=RY_CH04_2010

Относителният дял на лицата с **достъп до интернет** в ЮИР – *графика 9*, през периода 2004-2008 г. варира от 17,3% до 32,3%, като остава по-ниско от средното за страната. Разликата между този индикатор за ЮИР и средната стойност за страната в началото на периода е 0,8 пункта и нараства до 7,3 през 2008 г. и показва засилване на междурегионалните диспропорции.

Тенденцията за преодоляване на вътрешнорегионалните диспропорции по отношение на заетостта и безработицата, като и напредъка в изпълнението на мерките по *Стратегическа цел 1*, показват че е налице задоволителен потенциал за постигане на условия за икономически растеж с темпове, изпреварващи средните за страната до 2013 г.

3.2. Стратегическа цел 2: Осигуряване на благоприятна, здравословна и стимулираща развитието жизнена среда

Стратегическа цел 2 предвижда осигуряване на благоприятна, здравословна и стимулираща развитието жизнена среда. *Стратегическа цел 2* се реализира чрез мерки по:

- **Приоритет 1:** Подобряване на жизнената среда ;
- **Приоритет 2:** Повишаване на качеството, обхвата и достъпността на социалните услуги;
- **Приоритет 3:** Повишаване на качеството на административните услуги, предоставяни на населението и бизнеса.

За индикаторите, определени в РПР на ЮИР за изпълнение на *Стратегическа цел 2* не са определени целеви стойности индикатори. Прегледът на мерките, реализирани по приоритетите на *Стратегическа цел 2*, показва че е налице напредък по отношение на *Приоритет 1*. В рамките на ОПРР са договорени средства по 23 проекта, насочени към подобряване на социалната инфраструктура и градско възстановяване на обща стойност 96,1 млн. лв. Договорените в рамките на ОПОС два проекта за подготовка на инвестиционни проекти за управление на отпадъците и четири проекта, свързани с опазването на биоразнообразието, допринасят за постигането на стратегическата цел, кат общата сума на договорените средства е 4,7 млн. лв. Така, приносът на договорите,

сключени в рамките на *Приоритет 1* представлява над 25% от общо договорените суми за ЮИР.

Напредъкът по изпълнението на *Приоритет 2*, свързан с повишаване на качеството, обхвата и достъпността на социалните услуги може да бъде определен като силно ограничен. Договорените по ОПРЧР ресурси от 5,5 млн. лв. представляват едва 1,4% от общо привлечените в ЮИР ресурси по оперативните програми. Сходна е и оценката относно *Приоритет 3*, свързан с повишаване на качеството на административните услуги, предоставяни на населението и бизнеса.

В рамките на *Приоритет 2* са предвидени мерки, свързани с подобряване на здравеопазването и социалните услуги, вкл. материално-техническата база. *Индикаторът Брой население, обслужвано от един лекар* показва положителна тенденция като в през 2004 г. на ниво ЮИР 318 души са обслужвани от един лекар, а през 2009 г. този брой е 293 души. Броят на хората, обслужвани от едно здравно заведение намалява с над 20% за периода 2004-2009 г., като показателят показва подчертано положителна тенденция спрямо средното за страната, като следва да се подчертае, че тенденциите за намаляване на населението през периода са слабо изразени.

Заведенията, в които се предоставят социални услуги в общността нарастват от 17 през 2005 г. до 71 през 2008 г., като броят на преминалите лица, ползвали социални услуги в тях се нараства над три пъти до 14 770 души.

Изпълнението на мерките по отделните приоритети на *Стратегическа цел 2* се характеризира с различна степен на активност. Към момента се наблюдава напредък в изпълнението на мерки по *Приоритети 1*, докато за тези по *Приоритет 2* и *3* няма съществено развитие. Започналата реализация на проекти по *Приоритет 1*, както подготовката на проекти, свързани с мерките за подобряване на социалните услуги (*Приоритет 2*), предоставят потенциал за задоволително изпълнение на *Стратегическа цел 2* до 2013 г.

3.3. Стратегическа цел 3: Подобряване управлението на процеса на развитие

Реализирането на *Стратегическа цел 3* е свързано с подобряване качеството на управление на процесите на регионално развитие, вкл. уменията за по-ефективно усвояване на финансовите ресурси от ЕС. *Стратегическа цел 3* се реализира чрез мерки по:

- **Приоритет 1:** Укрепване на институционалния капацитет за усвояване на средства от Европейските фондове;
- **Приоритет 2:** Разработване на териториално устройствени схеми, планове и проекти.

Напредък по изпълнението на мерки по *Приоритет 1* и *Приоритет 2* на практика не е осъществен. Предвид това, че мерките предвидени в рамките на тези приоритети представляват инструменти за изпълнение на останалите определени приоритети и съответно постигане на *Стратегически цели 1* и *2*, следва да бъде разгледана възможността планираните мерки да бъдат отнесени към приоритетите на останалите стратегически цели.

Изпълнението на мерките по отделните приоритети на *Стратегическа цел 3* не отбелязва напредък. Мерките планирани в *Приоритет 1* и *2* следва да бъдат отнесени към приоритетите на останалите стратегически цели, като *Стратегическа цел 3 следва да отпадне* от Актуализирания документ за изпълнение на РПП на ЮИР за периода до 2013 г.

3.4. Стратегическа цел 4: Развитие на трансгранично и регионално сътрудничество

Реализирането на *Стратегическа цел 4* е насочено към преодоляване на структурните и икономическите проблеми на граничните райони, чрез подкрепата на трансграничното и транснационалното сътрудничество. *Стратегическа цел 4* се реализира чрез мерки по:

- **Приоритет 1:** Трансгранично сътрудничество с Република Турция;
- **Приоритет 2:** Трансрегионално сътрудничество

Към момента все още не са сключени договори по Програмата за трансгранично сътрудничество по Инструмента за предприсъединителна помощ „България – Турция 2007-2013“ (външни граници), която е с общ бюджет 21,75 млн. евро. В рамките на ОПРР са договорени средства по пет проекта за транснационално сътрудничество с общ бюджет 1 млн. лв.

Изпълнението на мерките по приоритетите на *Стратегическа цел 4* се характеризира със силно ограничен напредък. Това определя и потенциала за постигане нейното изпълнение до 2013 г., като ограничен.

4. Използвани ресурси за постигане на целите на РПР на ЮИР

Определените в РПР на ЮИР икономически и финансови механизми за реализацията на плана, по източници, включват:

- Национално финансиране от публични източници, в т.ч. републиканския бюджет и общинските бюджети;
- Фондове на ЕС, ЕФРР;
- Частни финансови ресурси (местни физически и юридически лица, граждански организации и др.);
- Международни финансови институции.

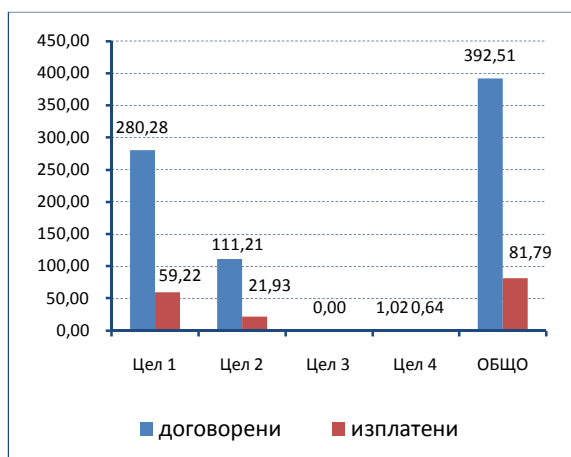
В индикативната финансова таблица на РПР на ЮИР от фондовете на ЕС е посочен само ЕФРР. Не са отчетени възможностите за принос на други финансови инструменти на ЕС към регионалното развитие – ЕСФ, КФ, както и ЕЗФРСР и ЕФР, които допринасят за реализацията на целите на ЮИР.

За мерките, свързани с изпълнението на РПР на ЮИР, в периода 2007-2009 г., реализирани със средства от държавния бюджет, от бюджетите на общините, от международни финансови институции, както и за частните инвестиции, липсва систематизирана информация, която да позволява тяхното обвързване с целите и приоритетите на плана.

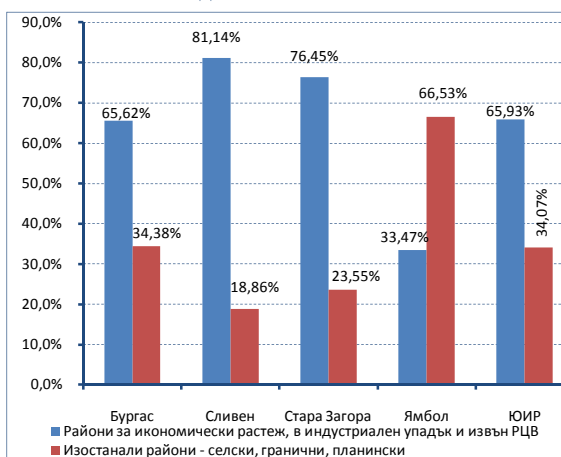
От размерът на данните за договорените средства по оперативните програми (ЕС и национално съфинансиране) – 392,5 млн. лв., може да бъде направен извод, че общият размер на средствата за реализация на РПР на ЮИР за периода до 2013 г., **значително ще надвиши** този, определен в индикативната финансова таблица.

Приносът на оперативните програми, финансирани от ЕФРР, ЕСФ и КФ за изпълнението на приоритетите на РПР на ЮИР е оценен въз основа на аналитично разпределение на договорените и изплатените финансови ресурси по източници спрямо целите на плана, според актуалния им териториален обхват (2008).

графика 15. Разпределение на договорените и изплатените средства по целите на РПР на ЮИР

графика 16. Концентрация на договорените средства по райони за целенасочено въздействие в ЮИР

Делът на договорените, към октомври 2010 г., ресурси от всички договорени средства по оперативните програми за мерки, свързани с изпълнението на РПР на ЮИР, е 10,48%, а този на изплатените средства – 12,87%.

Разпределението на договорените ресурси от оперативните програми по райони за целенасочено въздействие показва висока концентрация от близо 66% в районите, определени в РПР като райони за икономически растеж, райони в индустриален упадък или райони, които не попадат в обхвата на реализацията на специфични мерки. Изключение прави област Ямбол, за която договорените ресурси, концентрирани в изостанали селски, планински или гранични райони значително надвишават средствата, насочени към останалите видове райони.

Предвид относително началния етап от реализация на мерките по оперативните програми, съфинансирани от ЕС и представените данни, е твърде рано за цялостна оценка на ефикасността на изпълнението на РПР на ЮИР. Данните показват тенденция за концентрация на финансовите ресурси за изпълнение на мерки и дейности, свързани със *Стратегическа цел 1* на РПР на ЮИР, в чийто обхват попадат основните инфраструктурни проекти за развитие и модернизация на регионалната и местната инфраструктура.

тура, като и тези свързани с подпомагане развитието и повишаване на конкурентоспособността на предприятията.

Предвид общия обем на договорените, към октомври 2010 г. средства – над **35%** по всички оперативни програми и ускорения процес на договаряне, налице е **потенциал за задоволително постигане** на *Стратегически цели 1 и 2* на РПР на ЮИР. Необходими са **допълнителни усилия** за реализация на мерките по *Приоритети 2 и 3* на *Стратегическа цел 1*, *Приоритет 2* на *Стратегическа цел 2*, както и по отношение на мерките по всички приоритети на *Стратегическа цел 4*. Мерките по приоритетите на *Стратегическа цел 3* следва да бъдат отнесени към приоритетите на останалите стратегически цели, като *Стратегическа цел 3 следва да отпадне* от *Актуализирания документ за изпълнение на РПР на ЮИР за периода до 2013 г.*

таблица 3. Принос на РПР на ЮИР към приоритетите на НСРР, [дял от общия размер на договорените средства по приоритетите на НСРР]

Цели на РПР на ЮИР	П 1	П 2	П 3	П 4	П 5	П 6
Стратегическа цел 1: Създаване на условия за икономически растеж с темпове, изпреварващи средните за страната	1,52%	13,84%	2,42%	0,19%		13,59%
Стратегическа цел 2: Осигуряване на благоприятна, здравословна и стимулираща развитието жизнена среда			1,99%	7,08%		3,24%
Стратегическа цел 3: Подобряване управлението на процеса на развитие						
Стратегическа цел 4: Развитие на трансгранично и регионално сътрудничество					9,08%	
ОБЩО:	1,52%	13,84%	4,41%	7,27%	9,08%	16,83%

През периода обхванат от междинната оценка на РПР на ЮИР е видно, че изпълнението на мерките по РПР на ЮИР допринася за изпълнението на следните приоритети на НСРР – *Приоритети 2 и 6*.

5. Обобщена оценка за изпълнението на РПР на ЮИР

Визията и главната цел, определени в РПР на ЮИР остават актуални. Рамката на **стратегическите цели** и определените **приоритети**, като цяло съответстват на проблемите и нуждите на ЮИР. Същевременно е необходимо по-ясно обвързване между целите и приоритетите на РПР на ЮИР, с тези, определени в НСРР и оперативните програми, съфинансирани от ЕС, в т.ч. ПРСР и ОП „Развитие на сектор Рибарство“;

конкретно адресиране и диференциране на мерките спрямо спецификата на ЮИР, както и определяне на механизъм за осигуряване на средства от държавния бюджет за изпълнението на РПР на ЮИР.

Обобщението на анализа на показателите за изпълнението на стратегическите цели на РПР на ЮИР показва, че:

- Общата перспектива за развитието на ЮИР за периода до 2013 г. е за възстановяване на относително ниските нива на растеж след средата на 2011 г.
- Наблюдава се ограничен напредък в преодоляването на вътрешнорегионалните различия в ЮИР. **Положителна тенденция** се наблюдава по отношение на *заетостта* и *безработицата*. Различията по отношение на *произведената продукция на глава от населението* и *размера на средна годишна заплата на наетите лица по трудово и служебно правоотношение*, **се увеличават**.
- Концентрацията на ресурси от оперативните програми в райони за икономически растеж, в индустриален упадък, извън обхвата на РЦВ – над 2/3 от договорените средства, следва да бъде преосмислена в контекста на промяната на акцентите в политиката за регионално развитие към *районите за целенасочена подкрепа* – чл. 5 на ЗРР (2008).

Потенциалът за изпълнение на **Стратегическа цел 1: Създаване на условия за икономически растеж с темпове, изпреварващи средните за страната**, може да бъде определен като **задоволителен** – необходими са допълнителни и целенасочени усилия за изпълнение на планираните мерки, особено тези по *Приоритети 2 и 3*.

Мерките по **Стратегическа цел 2: Осигуряване на благоприятна, здравословна и стимулираща развитието жизнена среда** са в процес на изпълнение. Започналата реализация на проекти по *Приоритет 1*, както подготовката на проекти, свързани с мерките за подобряване на социалните услуги (*Приоритет 2*), предоставят потенциал за **задоволително изпълнение** на **Стратегическа цел 2** до 2013 г.

Изпълнението на мерките по отделните приоритети на **Стратегическа цел 3 не отбелязва напредък**. Мерките планирани в *Приоритет 1 и 2* следва да бъдат отнесени към приоритетите на останалите стратегически цели, като **Стратегическа цел 3 следва да отпадне** от *Актуализирания документ за изпълнение на РПР на ЮИР до 2013 г.*

Изпълнението на мерките по *Стратегическа цел 4: Развитие на трансгранично и регионално сътрудничество* се характеризира със силно ограничен напредък. Това разкрива, че потенциалът за постигане на *Стратегическа цел 4* до 2013 г., е **ограничен**.

Общият напредък по изпълнението на приоритетите на РПР на ЮИР може да бъде определен като **ограничен**, но е налице **потенциал** за реализиране на мерките за развитие на района, по-специално, тези по *Приоритет 1 на Стратегическа цел 1, както и мерките по всички приоритети на Стратегическа цел 2*. Най-голямо предизвикателство е реализацията на мерките, свързани с технологичното развитие и иновациите по *Приоритети 2* и развитието на туризма по *Приоритет 3 на Стратегическа цел 1*, за които е констатиран **ограничен напредък**. **Ограниченият напредък** в изпълнението на мерките за подобряване на повишаване на качеството, обхвата и достъпността на социалните услуги, допринасящи за развитието на регионите по *Приоритет 2 на Стратегическа цел 2*, също изисква специално внимание.

Предвид общата положителна тенденция за изпълнение на мерките по приоритетите на НСРР, както и факта, че договорените средства за изпълнение на мерките по РПР на ЮИР до октомври 2010 г. достига индикативната оценка на необходимите средства от 2005 г., може да бъде направена оценка, че изпълнението на плана до края на 2013 г. е напълно финансово осигурено. В този смисъл, усилията следва да бъдат насочени към подобряване на механизмите за изпълнение на мерките. Следва да се има предвид, че дела на изплатените средства за периода 2007 – октомври 2010 г. е относително нисък – 20,8% от договорени средства за ЮИР.

В заключение, направеният анализ на изпълнението на РПР на ЮИР показва, че определената в него рамка на политиката за регионално развитие в ЮИР като цяло се изпълнява чрез инструментите на политиката за сближаване и съответното национално съфинансиране. Същевременно е ясна необходимостта от по-конкретно адресиране на бъдещите мерки към специфичните икономически и социални проблеми на района, в контекста на общите структурни предизвикателства пред развитието. Необходимо е и допълнително усъвършенстване на координационните механизми, свързани с реализацията на политиката за регионално развитие, включително по-ефективно използване на правомощията на РСР, свързани с идентифициране на проблемите на ЮИР и тяхното адресиране чрез съответните финансови инструменти.

III. ИЗВОДИ И ПРЕПОРЪКИ

1. Препоръки за актуализация на РПР на ЮИР

Настъпилите промени в институционалната, нормативната и обществената среда, включително промяната на териториалния обхват на *Югоизточен район от ниво 2*, както и необходимостта от по-силно интегриране на процесите по програмиране и реализация на политиките, с фокус върху мерките за развитие, в т.ч. и тези финансирани със средства от ЕС, определят рамката на действията за актуализиране на РПР на ЮИР.

Положителният опит от подготовката и наблюдението на РПР на ЮИР, е подходяща база за преминаване към ново поколение програми за развитие, които по-ясно отчитат спецификата на икономическите и социалните проблеми на ЮИР и същевременно, акцентират върху основните приоритети за развитието на ЕС. В този смисъл, подходът към актуализацията на РПР на ЮИР се обуславя както от разпоредбите на § 4 от ЗРР (2008) – изискването за привеждане на РПР в съответствие с разпоредбите на закона и настъпилите промени в средата, така и от актуалните предизвикателства пред политиката за регионално развитие. Конкретно това предполага:

- Привеждане на НСРР в съответствие с разпоредбите на § 4 от ЗРР (2008) при ясно обвързване на целите и приоритетите на НСРР със съответните цели, приоритетните оси и мерките по оперативните програми, съфинансирани от ЕС, както и определяне на приоритетните области за интервенции, за всеки район от ниво 2. Това включва идентифициране и директно насочване на ресурси към районите, в които различията се увеличават.
- Определяне на механизъм за подкрепа на местни инициативи и конкретни проекти за развитие на районите за целенасочена подкрепа, подкрепен със средства от държавния бюджет;
- Актуализацията на РПР на ЮИР включва:
  - Привеждане на структурата и съдържанието на документа в съответствие с чл. 11, ал. 3 на ЗРР (2008).
  - Анализът на икономическото, социалното и екологичното състояние и потенциала за развитие на района следва да бъде стандартно структуриран във всички РПР и кратък (до 10 стр.), представящ коментар по специфичните проблеми на района в контекста на целите на НСРР. По

детайлен анализ на икономическото, социалното и екологичното състояние и потенциала за развитие на съответния район може да бъде включен в приложение към РПР.

- Формулиране на целите и приоритетите на РПР, по начин, който осигурява прякото им обвързване с тези на НСРР и оперативните програми, както и обособяване на тези, за чието изпълнение ще бъдат осигурени само национални средства. Необходимо е и осигуряване на приемственост между определените цели и приоритети на РПР (2005) и новите цели чрез таблица за съответствие.
- Определяне на всички възможни източници за финансиране на определените мерки – национални, от ЕС и др., които допринасят за осъществяване на политиката за регионално развитие в ЮИР.
- Интегриране на процесите по наблюдение и оценка с тези, определени за оперативните програми, съфинансирани от ЕС.

Системата за регионална координация има потенциал за ефективно участие в процеса на управление на регионалното развитие, но е необходимо:

- Подобряване на механизмите за координация по отношение на основните етапи на политическия процес – програмиране, реализация, контрол и наблюдение, както и взаимодействието с териториалните и междинните звена по оперативните програми, съфинансирани от ЕС;
- Укрепване на аналитичния капацитет в районите на ниво 2 за идентифициране на проблемите и тяхното адресиране чрез съответните финансови инструменти;
- В рамките на процеса за децентрализация на държавното управление, териториалните органи на изпълнителната власт, които имат функции във връзка с осъществяването на политиката за регионално развитие на съответната територия следва да бъдат осигурени с ефективни правомощия и ресурси.

Предвиденото цялостно въвеждане в действие на *Единната информационна система за управление на регионалното развитие* [ЕИСУРР], следва да осигури необходимата информационно-технологична платформа за събиране, обработка, съхранение на информация, както за икономическото и социалното състояние на различните териториални нива, така и за изпълнението на мерките за развитие. От гледна точка на РПР е необходимо стандартизиране на методологията за описание на териториалния обхват и съответно териториалното въздействие на реализираните мерки.

В този аспект, следва да бъде предвиден механизъм за обмен на данни между ЕИСУРР, **Информационната система за управление и наблюдение на Структурните инструменти на ЕС в България** [ИСУН] и други системи, поддържащи информация свързана с реализацията на политиката за регионално развитие.

За осигуряването на обективна основа за оценка на постигането целите на РПР и приноса им към НСРР, следва да бъде определен ограничен набор от индикатори, описващи икономическото и социалното състояние на районите от ниво 2, чието изменение може да бъде ефективно наблюдавано. В този смисъл е подходящо при изготвянето на годишните Национални статистически програми, да бъдат определени данните, които НСИ да събира и обработва за наблюдението на политиката за регионално развитие, включително на съответните териториални нива, включително периодичността за предоставяне на данните.

2. Прилагане на принципа на партньорство и осигуряване на информация и публичност за изпълнението на РПР на ЮИР

В съответствие с изискванията на ЗРР, РПР следва да съдържа описание на необходимите действия за прилагане принципа на партньорство и осигуряване на информация и публичност. По отношение на прилагане принципа на партньорство планът представя дейностите, осъществени в процеса на подготовката му относно срещи и обсъждания с представители на социално-икономическите партньори, този подход следва да бъде използван и при актуализацията на РПР. Представена е и организация на системите за наблюдение, оценка и контрол на ефективното изпълнение и информационното осигуряване на РПР.

Годишният доклад за изпълнението на РПП на ЮИР за 2009 г. представя предприетите мерки за осигуряване на информация и публичност на действията по изпълнение на РПП. Съгласно доклада, за осигуряване на информация и публичност на дейността на РСР и на изпълнението на РПП на ЮИР регулярно е представяна информация на членовете на РСР и социално-икономическите партньори, както и са подготвяни и изпращани до медиите прессъобщения от преведените заседания, вкл. информация за взетите решения.

Предвид значимостта на участието на социално-икономическите партньори в процеса на регионално развитие, е необходимо по-активното включване на представителите на заинтересованите страни в процесите на планиране, както и при наблюдението и оценката на постигнатите резултати от изпълнението на РПП. Препоръчително е изготвяне на резюме на РПП на ЮИР, което да бъде достъпно чрез интернет страниците на всички областни и общински администрации от ЮИР.

Комуникационните дейности, осъществявани по оперативните програми следва в по-голяма степен да бъдат фокусирани върху специфичните особености на районите от ниво 2.

3. Съответствие на проекта на Актуализиран документ за изпълнение на РПП на ЮИР за периода 2010-2013 г. с изводите от междинната оценка

Проектът на *Актуализиран документ за изпълнение на РПП на ЮИР* включва актуализиран анализ на икономическото и социално състояние на ЮИР, както и преформулиране на една от стратегическите цели и приоритетите. Предложено е обединяване на приоритети, преформулирани са дефинициите и обхвата на интервенциите на част от приоритетите, а други са отпаднали. По този начин приоритетите са намалени от *единадесет* на **четири**. Структурата на приоритетите (с изкл. на тяхната номерация) не е променена, като са запазени йерархичните нива. Йерархията на стратегическата част на РПП включва:

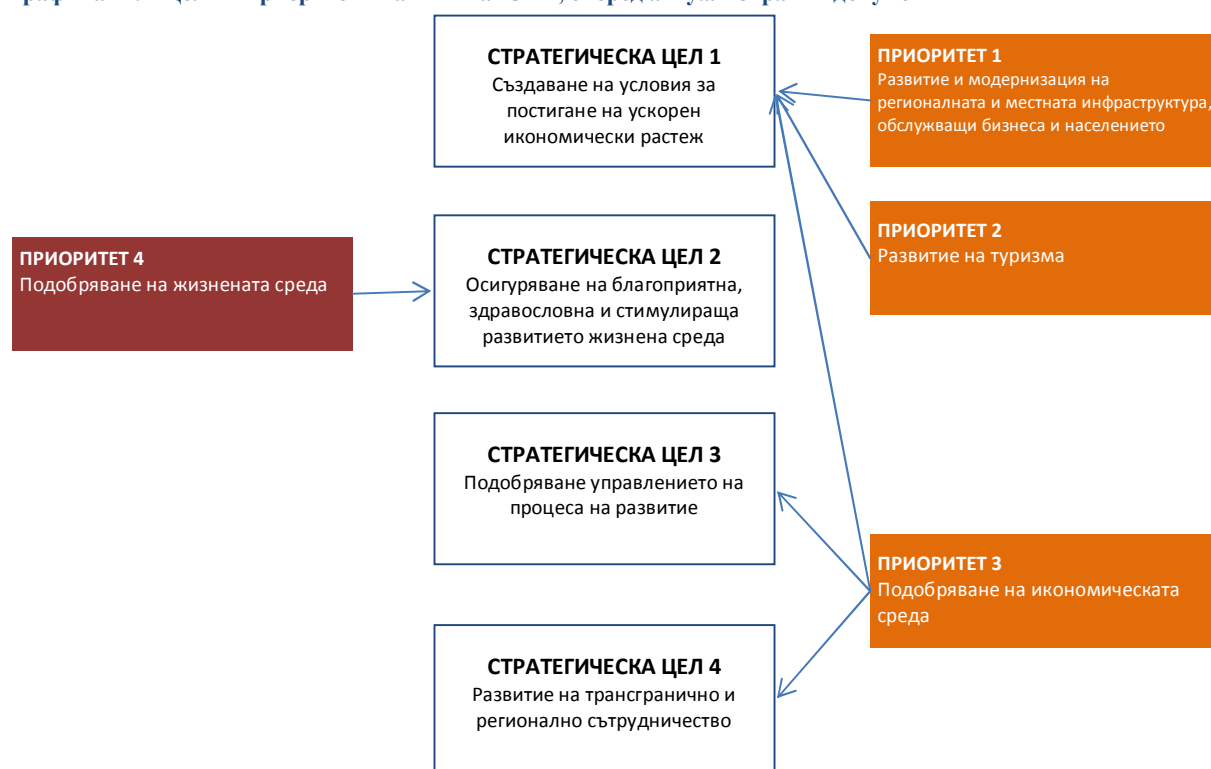
- Стратегически цели;
- Приоритети, отнесени към една или повече стратегически цели;
- Специфични цели за всеки приоритет.

Стратегическа цел 3 е запазена, като *Приоритет 1* е включен в специфичните цели на новия *Приоритет 3 Подобряване на икономическата среда*. Предвид оценката на напредъка на изпълнението, мерките, планирани в *Приоритет 1 и 2* следва да бъдат отнесени към приоритетите на останалите стратегически цели, като *Стратегическа цел 3 следва да отпадне* от *Актуализирания документ за изпълнение на РПР на ЮИР за периода до 2013 г.*

Не са определени връзките между стратегическите цели и приоритетите на РПР на ЮИР със стратегическите цели и приоритетите на НСРР. Това би затруднило определянето на приноса на РПР на ЮИР за изпълнението на НСРР.

Съгласно определените специфични цели на новите приоритети са определени източниците за финансова подкрепа за всяка от специфичните цели, като е направена връзка с оперативните програми и ПРСР на ниво приоритетните оси и или операции/мерки.

графика 17. Цели и приоритети на РПР на ЮИР, според актуализирания документ

Предложените промени отразяват почти изцяло изводите на междинната оценка по отношение прякото обвързването на приоритетите на РПР с тези на оперативните програми. В същото време проектът на актуализирания документ следва да установи съответствието между целите и приоритетите на РПР и тези на НСРР, както и да опре-

дели тези, за чието изпълнение следва да бъдат осигурени само с национални средства и да определи механизъм за подкрепа на местни инициативи и конкретни проекти в *районите за целенасочена подкрепа*, финансиран със средства от държавния бюджет.

4. Препоръки за разработване на документи за следващия програмен период след 2013 г.

Съгласно *Концепцията за програмиране на развитието на Република България* започна разработването на **Национална програма за развитие: БЪЛГАРИЯ 2020 – рамков дългосрочен документ**, който въз основа на анализ на ситуацията в държавата и тенденциите за развитие, определя **визията** и **общите** [дългосрочни] цели на националните политики за период от 10 години за всички сектори на държавното управление, включително техните териториални измерения.

Концепцията не определя как моделът на документите за програмиране на икономическото и социалното развитие се прилага на съответните териториални нива – райони от ниво 2, съответно на областно и на общинско ниво. В тази част *Концепцията* подлежи на бъдещо развитие, което пряко зависи от развитието на модела за управление на регионалното развитие, напредъка в процеса на децентрализация на държавното управление, включително модела за управление на средствата по политиката за сближаване за следващия програмен период 2014-2020 г.

Независимо от модела на програмиране при разработването на нови програмни документи за ЮИР, следва да бъдат адресирани ключовите предизвикателства пред развитието на района. В края на 2008 г. ЕК публикува изследване „Регионите през 2020 г”, перспективен анализ за предизвикателствата, пред които ще са изправени регионите на ЕС през 2020 г., както и техният „индекс на уязвимост“, съответстващ на степента на уязвимост на регионите, произтичаща от въздействието на **глобализацията, демографията, изменението на климата и енергийната зависимост**. Индексът на уязвимост е между 1 и 100. В доклада се посочва изчисленият комплексен индекс на уязвимост на всеки от регионите и неговата способност да се приспособи към предизвикателствата на 21 век. Най-неприспособими са регионите с индекс 100. ЮИР (BG34) е на второ място по уязвимост на предизвикателствата на развитието за регионите на ЕС до 2020 г., поради което е необходимо те да бъдат специално адресирани. За ЮИР най-

високи са индексите за уязвимост за следните фактори *ефектите от глобализацията и енергийната зависимост*.

Фактори	Индекс на уязвимост	Класация по степен на уязвимост от 267 региона
Демография	54	21
Глобализация	97	3
Изменението на клима	66	22
Енергийна зависимост (цена на енергийни ресурси)	71	2
Комплексен индекс на уязвимост	91	2

Разработването на програмен документ за развитието на ЮИР за периода след 2013 г., зависи и от общия модел на програмирането на териториално ниво и определянето на съответните правомощия на териториалните органи на изпълнителната власт за ефективно изпълнение на програмните документи. В този контекст са възможни, най-малко три варианта:

- **Вариант 1** – **децентрализация** на управлението на оперативните програми за програмния период 2014-2020 г.:
  - Разработване на регионални програми за всеки от районите на ниво 2;
  - Обособяване на междинни звена за изпълнение на оперативните програми в районите на ниво 2.
- **Вариант 2** – **запазване на сегашния модел** за управлението на оперативните програми – в този случай за РПР са препоръчителни две решения:
  - Включване в съдържанието на РПР само на мерките, отнасящи се за повече от една област в района, както и регламентиране на необходимите правомощия и механизъм за финансово осигуряване на изпълнението на РПР;
  - Замяна на РПР с референтни документи за статистически цели, посочващи мерките за развитието на района и програмните документи, по които се реализират.

- **Вариант 3** – въвеждане на **интегриран модел за управление** на всички фондове, в т.ч. ЕЗФРСР и ЕФР (има предложение на ЕК за въвеждане на подобен модел) – в този случай за РПР са възможни следните решения:
  - Разработване на интегрирани регионални програми, в които се отчитат мерките, финансирани по всички фондове;
  - Разработване на секторни програми с териториално (регионално) измерение.

Новият модел за междуинституционална координация на развитието на Република България, определя **Съвета за развитие** към Министерския съвет като основен център за координация на политиките на национално ниво. *Концепцията за програмиране на развитието* подлежи на бъдещо развитие и по отношение междуинституционалната координация в районите от ниво 2. Ефективността на системата за междуинституционална координация на развитието зависи от разпределението на координационните функции на различните териториални нива. При избор на някоя от опциите на посочения по-горе *Вариант 1*, е подходящо да бъде използван положителния опит от регионалната координация, като **Регионалните съвети за развитие** станат част от общата система за координация, оглавявана от *Съвета за развитие към Министерския съвет* и функционално да засилят ролята си за осигуряване съответствие между националните цели и местните интереси. **Областните съвети за развитие** следва да се превърнат в основен център за обсъждане на местните аспекти на секторните политики, тяхното финансово осигуряване и координиране на действията и мерките за изпълнение.